

Prekogranični region "Drina-Tara"

"Podrška regionalnoj saradnji i izbalansiranom teritorijalnom razvoju zemalja Zapadnog Balkana u procesu približavanja evropskim integracijama"

Beleške sa jedanaestog sastanka grupe zainteresovanih strana u okviru priprema za integrisani privredni razvoj "Drina-Tara" prekograničnog regiona

Projekat je finansiran od strane Evropske Unije:

Beleške sa jedanestog sastanka grupe zainteresovanih strana
“Drina-Tara” prekograničnog regiona
28. oktobar 2015.
Planina Tara, Srbija

I. Lista učesnika

Na jedanestom sastanku grupe zainteresovanih strana "Drina-Tara" prekograničnog regiona je učestvovalo ukupno 51 učesnika, predstavnici grupe zainteresovanih strana „Drina-Tara“ prekograničnog regiona, predstavnici javno komunalnih preduzeća, GIZ tim i SWG projektni tim.

Prilog 1: Lista učesnika

II. Program

Oktobar 28. 2015. (sreda)

Hotel „Omorika“, planina Tara, Srbija

08:30 – 08:40	Svečano otvaranje sastanka i uvod u program
	Predstavnik SWG – a i lokalne samouprave/a
08:40 – 09:30	Najnovije informacije o ABDA programu i operativnim aktivnostima
09:30 – 10:00	Aktivnosti na projektu “Upravljanju čvrstim otpadom u Jugoistočnoj Evropi”
10:00 – 11:00	Kratak opis metoda za procenu uticaja na životnu sredinu i ekonomskih uticaja
11:00 – 11:30	Kafe pauza
11:30 – 12:30	Osnovna analiza i procena uticaja
12:30 – 13:30	Procena uticaja regionalnog prekograničnog upravljanja čvrstim otpadom u ruralnim područjima i učešće zainteresovanih strana
13:30 – 14:30	Ručak

14:30 – 17:30

Ruralni razvoj - vode i gazdovanje šumama u Jugoistočnoj Evropi

- Prepoznavanje i vrednovanje prioriteta za 4 prekogranična pilot regiona, koji bi mogle biti uključeni u strategiju projekta;
- Procena, verifikacija i utvrđivanje prioriteta izvodljivosti mera za integralno upravljanje vodnim i šumskim resursima
- Procena, verifikacija i utvrđivanje prioriteta izvodljivosti i mera za ostvarivanje prihoda po održivom korišćenja prirodnih resursa u pilot područjima, s fokusom na ekonomsku aktivnost žena u jednoj od mjera
- Definisane osnovne i ciljne vrednosti za identifikovane mera, kao i relevantnih izvora verifikacije;
- Prepoznavanje potreba i strategije za razvoj kapaciteta u prekograničnim pilot regionima;

III Beleške sa sastanka

Na 11. sastanku Grupe zainteresovanih strana "Drina-Tara" prekograničnog regiona prezentovani su postignuti rezultati sprovođenja ABDA programa u zemljama Zapadnog Balkana, aktivnosti koje su u toku i buduće perspektive i prezentovana su dva GIZ programa.

Cilj jedanaestoj sastanka Grupe zainteresovanih strana koji je održan 28. oktobra u Hotelu „Omorika“ na planini Tari je predstavljanje rezultata prethodne fazi sprovođenja pristupa baziranog na razvoju teritorije (ABDA) kao i aktivnosti koji su u toku i planirane aktivnosti, aktivnosti u sklopu projekta “Upravljanje čvrstim otpadom u Jugoistočnoj Evropi” koji se implementira od strane GIZ i perspektiva za implementaciju GIZ programa “Ruralni razvoj - vode i gazdovanje šumama u Jugoistočnoj Evropi”.

Tokom sastanka diskutovane su sledeće teme:

- Najnovije informacije o ABDA programu i operativnim aktivnostima
- Aktivnosti na projektu “Upravljanju čvrstim otpadom u Jugoistočnoj Evropi”
- Ruralni razvoj - vode i gazdovanje šumama u Jugoistočnoj Evropi

Oficijalno otvaranje skupa

Učesnike sastanka je pozdravila Dragana Ivanović, inspektor za životnu sredinu u opštini Bajina Bašta. Takođe, učesnike je pozdravio Aleksandar Damnjanović, SWG regionalni menadžer koji je ujedno bio i moderator sastanka.

1. Najnovije informacije o ABDA programu i operativnim aktivnostima

Aleksandar Damnjanovic, regionalni menadžer je upoznao prisutne sa radom SWG-a. **Stalna radna grupa za regionalni ruralni razvoj (SWG)** je međunarodna međuvladina organizacija, sastavljena od članova vladinih institucija u Jugoistočnoj Evropi (SEE) odgovornih za poljoprivredni i ruralni razvoj (Ministarstva poljoprivrede) u zemljama i teritoriji Jugoistočne Evrope. SWG predstavlja platformu za umrežavanje i regionalnu saradnju između zemalja Jugoistočne Evrope u sveri poljoprivrede i ruralnog razvoja. SWG Glavna kancelarija/Sekretarijat je upravljačko i koordinaciono telo sa sedištem u Skoplju, Makedonija. Pokriva teritoriju četiri prekogranična regiona Zapadnog Balkana: „Drina-Sava“, „Drina-Tara“, „Prespa“ i „Sharra“. Osnovane su i funkcionalne četiri kancelarije odnosno Jedinice za upravljanje projektom, kao i regionalna kancelarija u Beogradu.

Integrisani razvoj regiona primenom pristupa baziranog na razvoju teritorije (**ABDA**) podrazumeva podršku u povezivanju i saradnji lokalnog stanovništva, preduzetnika, zanatlija, malih farmera, pružalaca usluga u turizmu i drugih činilaca u ruralnim prekograničnim regionima, organizovanje zajedničkih radnih grupa, deljenje resursa i zajednički nastup.

ABDA fokus se odnosi na:

- Povećanje konkurentnosti kroz ulaganja u male investicije uvođenjem novih proizvodnih procesa koji dovode do unapređenja postojećih i kreiranje novih proizvoda i/ili usluga
- Promociju regiona i resursa kroz predstavljanje jedinstvene integrisane turističke proizvode i brendiranje

ABDA Grant shema je realizovana u prekograničnim regionima “Drina-Tara” i “Drina-Sava”:

- Podržano je 9 prekogranična partnerskih projekta sa 28 partnera
- Ukupna vrednost 9 projekata =259.386,3 € (55% učešće EU, 45% učešće korisnika grantova)
- Kreirano je 7 novih proizvoda
- 7 korisnika je unapredilo i modernizovalo proizvodnju uvođenjem novih tehnologija
- 6 projekata je unapredilo turističke proizvode i usluge u regionu
- Kreirane su 4 inovativne usluge/ proizvoda
- Rekonstruisana/adaptirana 4 turistička objekta
- Potencijalna 3 nova proizvoda kreirana kao rezultat investicija
- 17 sezonski radnika je dodatno angažovano zbog potreba investicija
- Kao rezultat investicija očekuje se kreiranje novih radnih mesta

U narednom periodu SWG će nastaviti sa pružanjem podrške u pripremi predloga projekata sa fokusom na CBC program. Jedinica za upravljanje projektom u Višegradu je do sada pružila podršku na izradi pet predloga projekata u okviru CBC programa (IPA II): Srbija- B&H i Srbija-Crna Gora.

Prilog 2: Prezentacija ABDA programa

2. Aktivnosti na projektu “Upravljanju čvrstim otpadom u Jugoistočnoj Evropi”

Katerina Spasovksa, SWG predstavila je projekt “Upravljanju čvrstim otpadom u Jugoistočnoj Evropi” koji je u fazi sprovođenja od strane “Mreže asocijacija lokalnih samouprava u Jugoistočnoj Evropi” (**NALAS**), “Stalne radna grupa za regionalni ruralni razvoj u Jugoistočnoj Evropi” (**SWG**), a finansiran je od strane “Nemačke organizacije za tehničku saradnju” (**GIZ**) - Otvoreni regionalni fond za Jugoistočnu Europu - Modernizacija komunalnih usluga (ORF MMS) i Vlade Švajcarske.

Projekat ima za cilj unaprijeđenje konceptualnih i organizacionih okvira za integrisano upravljanje čvrstim otpadom (ISWM) u prekograničnim ruralnim i primorskim područjima Jugoistočne Evrope. Specifični ciljevi projekta su procena i razvoj šema (modela) za integrisano upravljanje čvrstim otpadom, koji su sa stanovišta životne sredine efektivni i ekonomični, kao i smanjenje negativnih uticaja na životnu sredinu i podrška ekološkom i socio-ekonomskom razvoju ruralnih prekograničnih i primorskih područja zemalja Jugoistočne Evrope.

Projekt će pružiti podršku lokalnim vlastima i zainteresovanim stranama u uspostavljanju platforme za dijalog za pristup i razvoj efektivnih upravljačkih shema za integralno upravljanje čvrstim otpadom u ruralnim prekograničnim i primorskim područjima. Pružena podrška ima za cilj uspostavljanje političkih i operativnih struktura za postizanje socijalnih, političkih i prirodnih uslova za uključivanje opština i država.

Očekivani rezultati:

- Razvijen model za procenu negativnih ekoloških i ekonomskih (turizam) uticaja u prekograničnim područjima;
- Procenjen uticaj regionalnog upravljanja čvrstim otpadom u ruralnim prekograničnim područjima (izveštaj),
- Organizovana dva sastanka- platforme za dijalog (prva za prikupljanje podataka i druga za diskusiju nacrtu modela za ISWM),
- Kreiran ISWM model za ruralna prekogranična i primorska područja,
- Urađen izvještaj sa primerima dobre prakse iz zemalja članica EU za ISWM u ruralnim područjima,
- Organizovana zajedničke radionice za definisanje mera i preporuke,
- Izrađeni prijedlozi projekata na osnovu razvijenih i dogovorenih modela i
- Organizovana završna konferencija projekta.

Ana Petrovska i Predrag Markovic, SWG međunarodni eksperti organizovali su mini radionicu o proceni regionalnog prekograničnog uticaja upravljanje čvrstim otpadom u ruralnim prekograničnim područjima. Cilj radionice je prikupljanje informacija za definisanje shema (modela) neophodnih za promenu legislativa i strategija u oblasti upravljanja čvrstim otpadom, kako instrumenta za podršku opštinama. Metodologija se bavi uzrokom problema, procenom uticaja divljih deponija, kao i razvojem projektnih ideja kako radi konkurisanje za donatorska sredstva.

Projekatne aktivnosti obuhvataju tri pilot područja: "Šara planina" (Makedonja, Albanija i Kosovo*), "Drina-Tara" (Srbija-Bosna i Hercegovina-Crna Gora), "Drina-Sava" (Srbija-Bosna i Hercegovina i Hrvatska) i priobalno područje između Albanije, Crne Gore, Bosne i Hercegovine i Hrvatske.

Kreiranje medela za procenu ekoloških i ekonomskih uticaja će se realizovati u nekoliko koraka:

1. Osnovna analiza: generisanje otpada, njegov sastav i prakse upravljanja otpadom; ekološka žarišta i izvori zagađenja, pokretač i migracijski tokovi;
2. Procena uticaja: Prioritetni tokovi otpada; Procena uticaja na životnu sredinu, zdravstveni i ekonomski uticaj na nacionalnom i regionalnom nivou (u prekograničnom kontekstu)
3. Mere za ublažavanje / Zaključci – ISWM model

Eksperti su predstavili dostupne informacije koje su do sada prikupljene i sa članovima grupe zainteresovanih strana i predstavnicima javnih komunalnih preduzeća razgovarali o naknadama za upravljanje otpadom, metodama naplate, efikasnosti naplate, načinu recikliranja i sl. Neki od problema koji su identifikovani tokom sastanka:

- Plutajući otpad u prekograničnom regionu
- Odlaganje otpada
- Nedostatak kontejnera za odlaganje i kamiona za transport
- Ilegalno odlaganje otpada (stanovništvo, turisti, industrijske i građevinske firme..)
- Šefovi komunalnih radnih jedinica nisu dovoljno informisani (operativci u firmama)
- Nedostatak sinhronizovane saradnje između opštinskih zvaničnika, javnih komunalnih preduzeća, privatnog sektora i stanovništva
- Kočnice za restruktuiranje javno komunalnih preduzeća: strah, kapaciteti, novac

Recikliranje je takođe bila jedna od tema za diskusiju tokom sastanka. Učesnici su se složili da **otpad nije smeće**. Od ključne važnosti je interes privatnog sektora za otkup recikliranog otpada. Glavni problem su varijacije berzanskih cena. Cilj je tranzit otada putem država i kreiranje modela sakupljanja primarno selektovanog otpada kako bi se postigla idealna cena.

Neki od zaključaka sa sastanka :

- Uspostaviti najbolji modela za obračun naknada odnošenja otpada
- Analiza ekoloških žarišta
- Kreiranje organizacionih šema za prikupljanje otpada u ruralnim područjima
- Transfer otpada - predvideti izgradnju stacionarnih i mobilnih transfer stanica
- Mapiranje i procena ekonomskih i ekoloških uticaja deponija
- Saniranje divljih deponija
- Uspostavljanje saradnje sa resornim Ministarstvima i predstavnicima Hidroelektrana
- Edukacija u cilju podizanja svesti lokalnog stanovništva

Učesnici sastanka su izrazili spremnost da dostave sve neophodne informacije u vidu razvojnih planova, strategija, realizovanih projekata i projektnih ideja kako bi se definisali ekonomski i ekološki efekti upravljanja otpadom.

Prilog 3: Prezentacija SWM projekat

Prilog 4: Mini radionica - Prekogranični uticaj upravljanje čvrstim otpadom u ruralnim prekograničnim područjima

3. Ruralni razvoj - vode i gazdovanje šumama u Jugoistočnoj Evropi

Aleksandar Damjanović, regionalni menadžer je predstavio zaključke radne grupe za integrisani ekonomski razvoj sastavljen od stručnjaka, predstavnika SWG, GIZ, ABDA tima formirane u okviru Agro Foruma 2015 (APF 2015), na kome se diskutovalo o mogućem povezivanju ABDA i LEIWW programa. Radna grupa je predstavila prioritete za razvoj prekograničnih regiona, definisane mere, kao i iskustva tokom implementacije grant sheme. Takođe je diskutovano o potencijalnoj tehničkoj podršci GIZ programa za ruralni razvoj kroz integrisano upravljanje šumskim i vodnim resursima za sprovođenje ABDA prioriteta u prekograničnim regionima Zapadnog Balkana.

Regionalni menadžer je prezentovao definisane mere i pod-mere u okviru ABDA Programa za ekonomski razvoj prekograničnog regiona „Drina-Tara“ (2014-2020) kao i predložene aktivnosti za moguću implementaciju grant investicija u okviru LEIWW programa:

Mera 1: Promovisanje održivog ekonomskog razvoja

Pod-mera 1.1: Razvoj ruralne ekonomije kroz zajedničke inicijative i integrisanu ponudu proizvoda i usluga;

Pod-mera 1.2: Povećenje stope zaposlenosti i konkurentnosti regiona kroz jačanje lanaca vrednosti;

Pod-mera 1.3: Podrška individualnim investicijama za razvoja biznisa u okviru regionalnih inicijativa;

Mera 2: Unapređenje životne sredine kroz unapređenje ruralne ekonomije

Pod-mera 2.1: Zaštita životne sredine i upravljanje prirodnim resursima

Predložene vrste aktivnosti:

- Razvoj turizma baziran na održivom korišćenju prirodnih resurs (1.1 1.3);
- Ekološka proizvodnja poljoprivrednih proizvoda (1.1 1.2)
- Razvoj „zelenih“ lanaca vrednosti (1.2 1.3 2.1)
- Održivo sakupljanje i prerada sporednih šumskih proizvoda (1.2 2.1)
- Korišćenje obnovljivih izvora energije (1.3 2.1)
- Odgovorno korišćenje vodnih resursa u ruralnoj ekonomiji (1.1 1.3 2.1)

Elena Gavrilova, predstavnik GIZ-a je ukratko predstavila LEIWW program “Ruralni razvoj kroz integrisano upravljanje šumskim i vodnim resursima u Jugoistočnoj Evropi”, potencijalni program koji bi mogao biti sproveden u regionima. LEIWW je trogodišnji program (2015-2017) i obuhvata teritoriju šest država Jugoistočne Evrope. Cilj programa je podizanje kapaciteta za ruralni razvoj i upravljanje šumskim i vodnim resursima. Oblasti delovanja: regionalna saradnja, nacionalna legislative; prihodi bazirani na korišćenju prirodnih resursa u prekograničnim regionima.

Thomas Wehinger, GIZ konsultant je istakao da su GIZ i SWG trenutno u fazi pregovora za sprovođenje predstavljenog programa; krajem godine će se znati da li će se program sprovoditi u ABD prekograničnim regionima. Ovaj program predviđa potencijalno sprovođenje grant investicija i drugih aktivnosti. Učesnici su raspoređeni u pet radnih grupa i kreirane su projektno ideje za potencijalnu realizaciju u okviru LEIWW programa:

1. Ekološko ekološki kamp - Prijepolje i Ljubovija (Srbija) i Rudina Glava, Gorazde (B&H), rekonstrukcija fasade i nabavka solarnih panela;

2. Izrada aplikacija turističke ponude regiona (eko SOS aplikacije);
3. Izgradnja regionalnog izviđačkog centra (edukacija, organizovanje eko-istorijskih ruta, eko patrole, razmena);
4. Održivi eko – turizam (poboljšanje smeštajnih kapaciteta, razvoj inovativnih ponuda; promocija);
5. Promocija magičnog turističkog prstena (turističke atrakcije u pograničnom delu B&H i Srbije);
6. Održivo korišćenje biomase u funkciji ruralnog razvoja (edukacija, nabavka kotla za seoske škole, sušara/staklenika);
7. Unapređenje malinarske proizvodnje u DT region (edukacija, SMS servis, studijska poseta).

Neophodna je dalja razrada projektnih ideja u skladu sa ABD pristupom i okvirom.

Danica Radojicic, koordinator prekograničnog regiona "Drina-Tara" je prezentovala aktivnosti koje su realizovane u okviru aktivnosti ljudi-ljudima i podrške realizovanim i planiranim tradicionalnim manifestacijama u regionu. U prethodnoj fazi projekta je podržano 14 manifestacija, a u ovoj fazi projekta koji finansira Evropska Unija će biti podržano 10 manifestacija. Dve tradicionalne manifestacije su već realizovane, „Drinski kotlić“ u Višegradu i „Dani pljevaljskog sira“ u Pljevljima

Prilog 5: GIZ LEIWW program

Zaključci sa sastanka:

- SWG Jedinice za upravljanje projektom i u narednom periodu će pružati tehničku podršku u pripremi predloga projekata sa fokusom na CBC program.
- Dostaviti planska i strateška dokumenta, iskustva sa prethodnih projekata kao i projektne ideje kako bi se definisali ekonomski i ekološki efekti vazeno za upravljenje otpadom;
- Moguća podrška za realizaciju grant investicija u okviru GIZ LEIWWWE projekta

Pripremila:

Danica Radojicic

Koordinator za prekogranični region "Drina-Tara"